

Studiedagen des Beemsters 20, 21 en 27 september 2005

1. Van een cursus buitenwonen voor nieuwkomers tot een streepjescodelandschap

Een verslag van de drie studiedagen

2. De Matrix

Een overzicht van alle voorstellen die gedaan zijn tijdens de studiedagen

3. Ambities en fenomenen

Een overzicht van de ambities en fenomenen waarmee het spel The making of gespeeld wordt

I. Van een cursus buitenwonen voor nieuwkomers tot een streepjescodelandschap

Een verslag van de drie studiedagen

Uit de uitgebreide inventarisatie van de Beemster zijn naast belangrijke ruimtelijke ontwikkelingen, ook zogenaamde identiteitsregels voor de polder vastgesteld die bestaan uit de cultuurhistorische, landschappelijke en actuele culturele kwaliteiten. Kwaliteiten die sturend zijn, zijn geweest of zouden kunnen zijn voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Tijdens drie studiedagen zijn deze identiteitsregels door bewoners toegepast op de ruimtelijke ontwikkelingen door middel van de spelmethode *The making of*. In het spel zijn ze onderzocht op hun potentie om de toekomstige ruimtelijke inrichting van De Beemster aan te sturen en van nieuwe concepten te voorzien.

In het spel heten de identiteitsregels *fenomenen* en de ruimtelijke ontwikkelingen *ambities*. Deelnemers aan het spel krijgen combinaties van ambities en fenomenen voorgelegd. Vervolgens maken zij in teams voorstellen voor ruimtelijke ambities in de Beemster, waarbij ze gebonden zijn aan een fenomeen. Deze voorstellen moeten ze verdedigen naar de andere teams. Door de vaak ongebruikelijke combinaties van ambitie en fenomeen worden deelnemers gedwongen van standaard denkpatronen en voor de hand liggende oplossingen af te wijken, waardoor meer ruimte ontstaat voor innovatieve invullingen. Het resultaat van het spel is niet een ontwerp, maar een pakket aan randvoorwaarden voor het ontwerp. Het spel stelt niet de vorm vast, maar de regels.

Beemster Bouwdoos

De deelnemers, in totaal 36 verspreid over drie dagen, zijn afkomstig uit allerlei geledingen van de Beemster: van agrariërs, raadsleden en betrokken bewoners tot kunstenaars en natuurliefhebbers. De meesten hebben tijdens de inventarisatie met het team gesproken, een aantal is speciaal benaderd voor deze dagen. Voordat deelnemers zich moeten buigen over de fenomenen en ambities in de Beemster, worden zij gevoed door introducties van Marinke Steenhuis en Patrick McCabe. Marinke Steenhuis heeft samen met Paul Meurs de cultuurhistorie van de polder onderzocht en met

name welke kwaliteiten het werelderfgoed bepalen. Zij introduceert onder meer het begrip de *Beemster Bouwdoos*. De vierkanten, de geometrie en de rol van klassieke ordening op verschillende schalen zijn niet alleen terug te lezen in het sloten- en wegenpatroon en de verkaveling (zoals die op de kopergravure van 1612 te zien zijn), maar ook in de stolpboerderij en de luthoven.

Het principe achter het werelderfgoed is op verschillende schaalniveaus doorgevoerd. Als je dit ontwerpen 'door de schalen heen' vat in harde regels, kun je een zogenaamde Beemster Bouwdoos ontwikkelen die op allerlei terreinen toepasbaar is. De Beemster Bouwdoos komt in het spel terug als fenomeen.

Patrick Mc Cabe toont de landschappelijke kwaliteiten en ruimtelijke ontwikkelingen. Hij laat zien hoe nauw water verbonden is met de structuur van de Beemster, hoe de erven veranderen onder invloed van ontwikkelingen in de landbouw en hij licht een fenomeen als 'van nut en lust' naar 'lust=nut' toe. De Beemster combineert van oudsher een recreatief met een productiedoel. Recente ontwikkelingen maken echter zichtbaar dat deze zaken steeds meer in elkaar gaan schuiven. De productie is de recreatie geworden, oftewel de lust is het nut.

Matrix

Hans Venhuizen licht ten slotte toe hoe het cultuurhistorische en ruimtelijke onderzoek in fenomenen en ambities te vatten is. Door de veelheid aan informatie samen te vatten in bondig verwoorde fenomenen en ambities wordt het - ook voor niet professionals - mogelijk om na te denken over de gewenste toekomstige inrichting van de Beemster. Na de toelichting op de fenomenen en ambities start het spel.

Deelnemers zitten in teams van twee of drie personen achter een tafel waarop een spelbord met een matrix ligt. Aan de x-zijde van de matrix staan de fenomenen, op de y-as de ambities. Alle ambities en fenomenen bij elkaar vormen als het ware het ruimtelijk ordeningsveld in de Beemster. Elk team krijgt een aantal plekken toebedeeld in dit veld door middel van combinaties van een ambitie en een fenomeen. Bijvoorbeeld de ambitie *water en waterbeheersing* met het fenomeen *werelderfgoed* of de ambitie *oude erven, nieuwe erven* en het fenomeen *bouwen om gezien te worden*. Zo krijgt elk team vier

combinaties waarvoor het voorstellen moet maken, die het na drie kwartier presenteert aan de andere teams. Na de presentatieronde krijgen de teams nog eens drie kwartier om het voorstel uit te werken waar ze het meest in geloven en waarmee ze het spel gaan spelen. Ook dit voorstel wordt gepresenteerd, maar nu noteren de teams bezwaren op elkaars voorstellen.

Ze mogen in totaal zes bezwaren geven: één voorstel krijgt één bezwaar, één voorstel krijgt twee bezwaren en één voorstel krijgt er drie. Er is dus één voorstel dat geen bezwaar krijgt. In de volgende spelronde moeten de teams zich verdedigen tegen de bezwaren van anderen. Dat kan door te argumenteren en eventueel door het bijschaven van het plan. Het kan ook door het inzetten van lobby's, die te winnen zijn door het gooien van dobbelstenen: elk oog staat voor honderd lobby's. Lobby's zijn een verwijzing naar de realiteit van het onderhandelen en het lobbyen waarmee je mensen voor je plan wint. Als teams er onderling niet uitkomen, is het woord aan de rechter die de argumenten weegt en een bindende uitspraak doet. Wie het eerst alle bezwaren weggespeeld heeft, wint het spel.

Verslag en visualisatie

Het des Beemsters onderzoeksteam bestaande uit: Piet Snellaars, Marinke Steenhuis, Paul Meurs, Hans Venhuizen, Patrick Mc Cabe en Francien van Westrenen hebben verschillende functies in het spel. Piet Snellaars is de moderator. Hij bespreekt de voorstellen met de teams en stimuleert ze hun voorstellen helder te verwoorden. Marinke Steenhuis en Paul Meurs fungeren als rechter. Hans Venhuizen legt als spelleider de regels uit en houdt deze in de gaten. Patrick Mc Cabe zet in samenwerking met landschapsarchitect Frank Rietveld de voorstellen om in beelden. De visualisaties worden tijdens het spel geprojecteerd, net als de beschrijving van alle voorstellen. Francien van Westrenen schrijft met de teams mee als zij hun voorstel presenteren. De voorstellen kunnen zo nog eens nagelezen worden, wat teams er ook toe aanzet hun voorstel duidelijk te formuleren.

Beemster in Madurodam

De wisselende samenstelling van de deelnemers per dag maakt elke studiedag anders, ook al zijn de combinaties waarover de teams zich uitspreken hetzelfde. Elke studiedag kent ook zo zijn eigen discussie. Tijdens de eerste studiedag leidt het fenomeen jutlandisering tot grote tegenstellingen. Jutlandisering is een term uit de jaren tachtig die het schrikbeeld verwoordde van een achtergebleven regio, namelijk Jutland, die niet mee kon in de vaart der volkeren. Inmiddels heeft Jutland van die beperking haar kracht gemaakt en is het, dankzij een beleid gericht op regionale ontwikkeling, uitgegroeid tot een van de meest bloeiende regio's van Europa. Het team dat een voorstel moet doen voor *veranderingen in de landbouw* gecombineerd met het fenomeen *jutlandisering* legt de nadruk op traditionele, biologische, kleinschalige landbouw en verbindt er tevens een (politiek impopulaire) keuze aan van 'welzijn boven welvaart'.

De voornaamste kritiek op het voorstel is dat de Beemster al een soort Jutland is waar kleinschalige landbouw bedreven wordt en dat dat voor de Beemster geen toekomstperspectief biedt. Jutland is veel groter dan de Beemster en dus kun je die twee niet vergelijken. Hier voegt een ander team aan toe dat Jutlandisering meer gaat om een manier van denken en leven en dat deze niet per se tegen grootschaligheid is. Bovendien vindt dit team de keuze voor welzijn boven welvaart volstrekt irreëel. Het lukt het verdedigende team niet om de bezwaren afdoende weg te nemen.

Het kiezen om klein te blijven komt heel letterlijk terug in het voorstel om ter gelegenheid van de Polderfeesten in 2012 de Beemster in Madurodam te bouwen. Helaas

wordt dit plan niet verder uitgewerkt. Wat wel benadrukt wordt is dat de viering van het 400 jaar bestaan ook iets moet opleveren van langdurige aard. Misschien kan de voorgestelde ontwerpprijsvraag voor 'nieuwe schuren met een Beemstermaat' hier aan bijdragen.

Het voorstel dat deze studiedag wint is het ommetje dat dwars door het landschap loopt, gemaakt voor de ambitie *voorzieningen* en het fenomeen *gebruik je beperkingen*. Nu kun je in de Beemster alleen vierkanten lopen en daar ben je anderhalf uur mee zoet. Een ommetje van drie kwartier door het landschap zou zeker in een behoefte voorzien aldus het winnende team. Voorwaarde is wel dat je agrariërs mee krijgt om hun land open te stellen. Het bezwaar dat dit laatste onhaalbaar zal blijken, wordt weggeargumenteed. Maar het advies om bij de uitwerking toch vooral rekening te houden met de beoogde doelgroep en samen te werken met Schermer en Waterland, wordt ter harte genomen.

Gereguleerde vrijhaven

Op de vraag *wat er weg kan* in de Beemster geeft een team in de tweede studiedag de overregulering als antwoord. Minder regels betekent meer ruimte voor eigen invulling en dat maakt mensen creatiever; bijvoorbeeld bij het inrichten van hun woonomgeving. Ook het hele idee van maakbaarheid kan volgens dit team overboord.

Uit het voorstel blijkt echter al gauw dat 'minder regels en meer vrijheid' niet voor iedereen geldt. Er komen nieuwe regels die paal en perk moeten stellen aan de verpaardenbakking. Deze discrepantie wordt door andere teams dan ook als kritiek aangevoerd, evenals de angst voor een tutti-frutti aan eigen invullingen als je de regels loslaat.

De angst voor tutti-frutti blijkt ook uit de kritiek op een voorstel om een aantal niet meer in gebruik zijnde erven samen te voegen en om te vormen tot een nieuw landgoed. Hierop wordt een combinatie van wonen en verblijfsrecreatie voorgesteld, maar de precieze invulling wordt aan de ontwikkelaar overgelaten. Dat laatste doet alle alarmbellen rinkelen. Een landhuis wordt al gauw een hotel, dat wordt weer een congressentrum en daar hoort natuurlijk ook een restaurant bij, goede aanrijroutes,

parkeergelegenheid en voor je het weet is er op het landgoed een compleet centrum ontstaan, dat niet alleen ten koste gaat van de openheid van het landschap, maar ook van de voorzieningen elders in de Beemster. Voor vrije invulling op deze schaal lijkt vooralsnog niet zoveel ruimte in de Beemster.

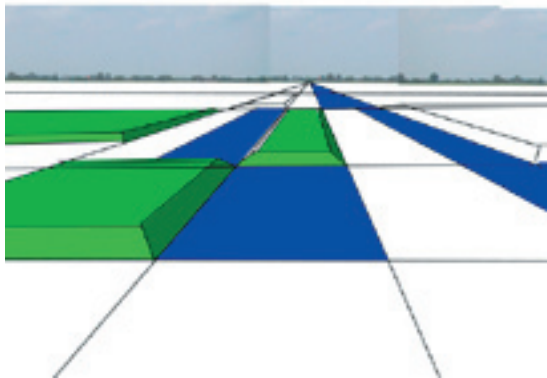
Die ruimte is er deze studiedag ook niet voor het aanleggen van koolzaadvelden ten behoeve van natuurlijke oliën als alternatief voor steeds schaarsere en daardoor dure olie. Het voorstel komt voort uit de ambitie *uitstraling werelderfoed* gecombineerd met het fenomeen *energie*. Koolzaad is als eerste gewas verbouwd in de Beemster en is vanuit de cultuurhistorie dus helemaal des Beemsters. Koolzaad biedt uitkomst voor de agrariër die zoekt naar nieuwe middelen van bestaan en zo'n geel veld ziet er ook nog eens aantrekkelijk uit. De kritiek richt zich op de haalbaarheid: hoe krijg je boeren zo ver dat ze koolzaad gaan verbouwen? Een enkel team vindt het voorstel bovendien weinig creatief.

Het voorstel om nieuwkomers een cursus buitenwonen te geven is niet uitgewerkt, maar zou gezien de idyllische verwachtingen waarmee veel buitenpoorters in de Beemster komen wonen en het daarmee gepaard gaande verzet tegen het echte agrarische leven, het overwegen waard zijn. Nog een voorstel dat niet is uitgewerkt, maar ook gaat over het imago van de Beemster, is om de Beemster in 2012 als een groot lusthof te presenteren waar het leven 'slow' is en waar het langzame genieten van alles wat de Beemster te bieden heeft centraal staat.

Het minst uitgewerkte voorstel krijgt deze studiedag de minste bezwaren en wint daardoor. Water en waterbeheersing in combinatie met saamhorigheid levert het voorstel op voor een communicatiecampagne om bewoners van gebieden beneden NAP te overtuigen van het nut van waterberging.

Een streepjescodelandschap

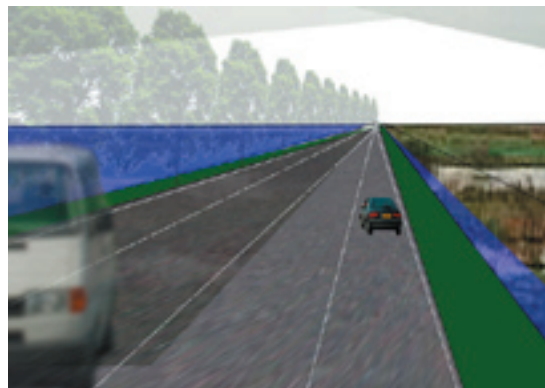

Tijdens de derde studiedag zijn de teams het meest bereid tot overleg en sessies aan hun voorstellen. Twee teams moeten voorstellen doen voor *water en waterbeheersing*, het ene team gestuurd door het fenomeen *gebruik je beperkingen* en het andere door het *werelderfgoed*. De laatste wint het spel maar net van het eerste met een voorstel om waterbekkens voor wateropvang te creëren die de structuur van het landschap accentueren. De waterbekkens worden gevormd door het om en om uitgraven van percelen waardoor een speelse afwisseling ontstaat van water en land. Bezwaren dat het water muggen en vogels zou trekken die schade brengen aan mens, dier en landschap worden weggeweerd. Aan het bezwaar dat wateropvang in het buitengebied ten koste gaat van de open ruimte en dat daarom ook in het bebouwde binnengebied gekeken moet worden naar mogelijkheden voor wateropvang, wordt tegemoet gekomen door toe te zeggen dat de waterberging goed verdeeld moet worden tussen binnen- en buitengebied.

Het team dat dit laatste bezwaar oppert, is het team dat voorstelt de waterberging juist in woonwijken te organiseren door wijken aan te leggen met sloten voor berging en plezier die aansluiten op het bestaande grid. In deze woonwijken moet ook een gescheiden watersysteem komen waarbij hemelwater opgevangen wordt voor huishoudelijk gebruik.

Op deze studiedag krijgt één voorstel de meeste bezwaren. Met als ambitie *infrastructuur* en als fenomeen *gebruik je beperkingen* stelt een team voor om de omgeving van de A7 en de N244 hetzelfde in te richten als de Ringdijk, maar dan met aan weerszijden water en bomen. De A7 en de N244 worden verhoogd en daarnaast wordt aan weerszijde een hoge boezem aangelegd die ook ruimte biedt voor waterberging,

natuurontwikkeling en recreatie. De boezem wordt aan beide kanten begrensd door nog een dijk met een fiets- en wandelpad.

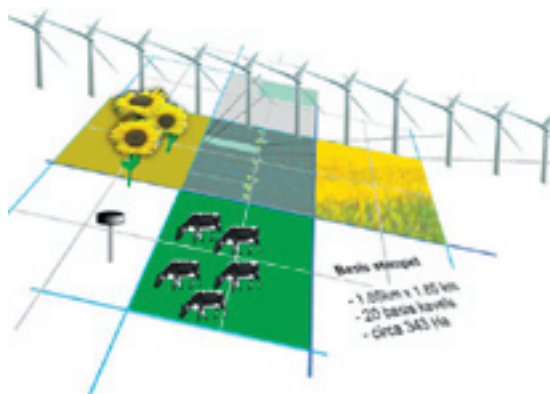
Het middel van een opdikking in het landschap om de snelweg aan het oog te onttrekken wordt als erger dan de kwaal ervaren en kan op weinig sympathie rekenen. Het team is daarom zo slim om het voorstel aan te passen. Het nieuwe voorstel is om langs de A7 en N244 sloten met brede rietkragen aan te leggen waarin helofietenfilters zorgen voor waterzuivering.

Om te voorkomen dat lelijke loods en in het landschap achterblijven wanneer de bedrijvigheid vertrekt, stelt een team voor om persoons- of bedrijfsgebonden vergunningen uit te geven. Stopt de agrariër of ondernemer ermee, dan moet opnieuw bekeken worden of de loods mag blijven staan. In dat kader zouden tijdelijke, demontabele schuren uitkomst kunnen bieden.

Het team dat dit voorstel doet, wijst op de flexibiliteit in de erfinrichting die hierdoor ontstaat. In plaats van veel te investeren in dure schuren, zou meer aandacht moeten gaan naar de erfbeplanting. Daar wordt nu vaak gekozen voor saaie snelgroeiers zoals coniferen die niet in het landschap horen en het alleen maar verpesten. Interessanter is het om er een natuurlijke windsingel omheen te leggen, een houtwal, waar ook dieren in kunnen nestelen. Belangrijke bezwaren tegen dit plan zijn de angst voor lelijke, gammele schuren waar kwaliteit er niet meer toe doet en de tegenstelling tussen tijdelijke schuren en structurele houtwallen. Die zouden qua tijd beter aan elkaar gekoppeld kunnen worden.

Een vierledig voorstel voor nieuwe vormen van energie die de *uitstraling van het werelderfgoed* versterken stuit ook op veel bezwaren, maar ook hier wordt goed geluisterd naar de bezwaren en wordt daaraan tegemoet gekomen. Het voorstel behelst het plaatsen van windmolens met drie wieken, het gebruiken van brongas, ruimte voor een biogasinstallatie en koolzaadvelden. Met name de windmolens moeten het ontgelden, die zijn een aantasting van de weidse blik, zijn duur en passen niet in de kleinschalige Beemster. Hieruit ontstaat een fundamentele discussie over smaak (de windmolens worden mooi of niet mooi gevonden), over cultuurhistorie en hoe je daarnaar kijkt (vroeger vond men de windmolens misschien ook wel gekke apparaten, waardering voor esthetiek van functionele gebouwen heeft tijd nodig) en continuïteit (Beemster was hypermodern bij aanleg daar moet je op doordenken in plaats van ontwikkelingen tegen te houden). Een raadgevend referendum waarbij bewoners de kans krijgen zich uit te spreken over wel of geen windmolens in de polder, biedt een uitweg in de discussie. Met de toezegging om een referendum te organiseren, worden de bezwaren ingetrokken.

NIMBY

De kracht van de methode zit in het feit dat het deelnemers losweekt van hun eigen belang en het denken voor de eigen achtertuin. Tegelijkertijd geeft het de deelnemers een veel bredere kijk op de verschillende facetten van de ruimtelijke vraagstelling. Daarom werkt de methode ook goed bij bewoners die geen professioneel belang hebben. Zij zijn in staat om zich vrijer uit te spreken over ambities en fenomenen, worden minder gehinderd door informatie en kennis die zich vanuit de aard van hun professe reeds heeft vastgezet, en staan daardoor over het algemeen meer open voor ongebruikelijke oplossingen. Het laat hen tevens zien hoe complex ruimtelijke orderingsopgaven zijn en maakt dat ze veranderingen sneller accepteren. Professionals, zo hebben we ook tijdens deze studiedagen gemerkt, vinden het lastiger hun belang naast zich neer te leggen. Zij beroepen zich vaker op ervaringen uit de praktijk wat kan leiden tot reacties als: 'dat lukt je toch niet', 'heb ik al geprobeerd' of ze schermen met hun kennis van rapporten, nota's etc. Zij zijn ook minder goed in staat om zich bij de uitwerking van een ambitie te laten leiden door een fenomeen en schuiven graag hun eigen stokpaardjes naar voren. Door

de professionals ook gedurende het debatspel regelmatig als 'getuige-deskundige' te betrekken zet je wel de kennis en inzichten bij deze groep deelnemers in bij het debat, zonder dat je daarvan uit hoeft te gaan. Ook de discussies met bewoners die zich wel met de uitgangspunten van de planvorming uiteenzetten, wil nog wel eens tot nieuwe inzichten bij de professionals leiden.

Hoe het spel gewerkt heeft, toont de ingevulde matrix, dat wil zeggen het overzicht met alle combinaties van fenomenen en ambities.. Daarin staan tal van mogelijkheden en oplossingen voor de Beemster die samen inzicht bieden in welke kwaliteiten het meest belangrijk gevonden worden en bij welke ambities ze een rol spelen.

2. De Matrix

Een overzicht van alle voorstellen die gedaan zijn tijdens de studiedagen

IA - water en waterbeheersing + werelderfgoed

- Wateropgave ligt in het versterken van bestaande waterstructuren. 2% moet open water worden, dat is 30 hectare. Het voorstel is om dat niet op een plek te doen, maar te verdelen over de hele Beemster. Dan krijg je wel bredere sloten, maar dat kan plaatselijk ook het landschap verfraaien.

- Betere peilbeheersing afgestemd op weersverwachting. Verbreding van waterwegen en meer inhoud in sloten, dat biedt ook mogelijkheden voor recreatie. De fortgrachten kunnen ook gebruikt worden voor waterberging. (Eventueel afgewisseld met kleine meertjes in de vorm van het werelderfgoed: maar niet een heel vierkant. Misschien juist in de randen, daar valt het minder op.)

- Creëer waterbekkens voor wateropvang die de structuur van de polder accentueren. Graaf in een kwadrant, al naar gelang de waterbergingsopgave, om en om een perceel uit en hoog een lager gelegen perceel op. Belangrijke bijkomstigheid is dat de structuur van de polder ook wordt versterkt door afwisseling land en water. Soort streepjescode, maar dan ook haaks op elkaar. Waterberging heeft hoge ambitie in de Beemster. Op deze simpele en goedkope manier kun je veel water bergen en het creëert tegelijk een speelsheid. Het water is niet stilstaand en moet met elkaar in verbinding blijven staan, maar dat kan dankzij de slootstructuren. Hoeveelheid aan percelen is flexibel. De medewerking van de agrariër is wel nodig.

IF - water en waterbeheersing + saamhorigheid

- Zorg voor goeie waterbeheersing gedragen door hele bevolking.

- Er is 30% meer waterberging nodig in de Beemster. Zet de ruimte voor waterberging ook in voor recreatie, door bijv. watergangen toegankelijk te maken voor boten, zodat deze door de Beemster kunnen varen. Bovenkanten van de bestaande waterlopen moeten dan verbreed worden. Duikers zo groot maken dat er dierlijk leven doorheen kan, ze zijn nu te klein en met teveel vuil eromheen. De noodzaak moet goed gecommuniceerd worden naar de

bevolking. Burger betaalt immers mee en water is een gemeenschappelijke vijand.

- Voorstel voor een betere communicatie over waterproblematiek in alle gebieden die beneden NAP liggen, dus ook in Beemster. Boodschap moet zijn dat ruimte voor waterberging wordt vergoed met droge voeten en dat die last door iedereen gedragen moet worden. Alle bewoners moeten betrokken worden. Het is een gebiedsoverstijgend beroep op bewoners van stad en land om solidair te zijn bij het oplossen van de wateroverlast, door aan te geven dat waterberging een zaak is voor ons allemaal, dus ook voor diegenen die denken dat zij er niets mee te maken hebben.

IJ - water en waterbeheersing + gebruik je beperkingen

- Dat harde pompen is niet goed, daar gaat het water in de polder alleen maar harder van stromen. Daarom woonwijken aanleggen met sloten voor berging en plezier die aansluiten op bestaande grid en zich dus organisch voegen in de Beemster. Dijk is de beperking, daarbinnen moet de compensatie gebeuren. Dit voorstel zoekt de compensatie voor verharding in de wijk zelf. In deze nieuwbouw woonwijk moet ook een systeem komen voor gescheiden hemelwater voor huishoudelijk gebruik: wc's doorspoelen met hemelwater in plaats van duur leidingwater.

- Niet te lage waterstand, stabiele waterstand voor de bruggen, bevorderen van rietkragen, die zijn ook mooi voor het landschap

2E- veranderingen in de landbouw + jutland principe

- Eigen kracht benutten, maar dan wel letten op de ruimtelijke vormgeving, dus bijvoorbeeld betere bereikbaarheid creëren voor bedrijfjes aan huis. Betekent ook dat je architectonisch aandacht besteedt aan grootschalige ontwikkelingen.

- Terug naar de traditionele, kleinschalige en biologische landbouw. Er is dan ook een keuze nodig voor welzijn boven welvaart. Dit levert een leefmilieu op waar wonen, recreatie en werken beter samengaan..

- Omdat niet iedereen grootschalig kan, moeten nevenactiviteiten gestimuleerd worden, zoals boerenkamer

en het aan huis verkopen van streekeigen producten.

3A - oude erven, nieuwe erven + het werelderfgoed

- Grote schuren zijn nodig maar ontwerp en bouw ze zo dat ze in verhouding zijn met bestaande landschap en bebouwing. Gebruik dus de geometrie van het landschap.

- Lijnenspel van de Beemster - kopergravure - terug laten komen bij inrichting van nieuwe erven en restyling van oude erven. Maatvorming van de stolp wordt daarbij gekoesterd.

3B - oude erven, nieuwe erven + bouwen om gezien te worden

- Bouw bedrijfsgebouwen juist niet duurzaam. Zorg dat ze over 20 jaar van zelf verdwijnen of instorten. Doordat schuren makkelijk demontabel zijn, creëer je flexibiliteit in inrichting. Let op de erfbepanting: die is nu vaak met saaie snelgroeiers - bv. coniferen - die niet in landschap horen en het landschap alleen maar verpesten. Interessanter om er een natuurlijke windsingel omheen te leggen, een houtwal, waar ook dieren in kunnen nestelen.

- Schuurtype ontwikkelen volgens de Beemster bouwdoos, die past in modern bedrijf en gezien mag worden.

- Erven die niet meer in gebruik zijn omvormen tot landgoederen en luthoven, gericht op mensen (verblijfsrecreanten) met interesse en tijd in een luthof. Het landgoed moet redelijk groot zijn en vrijliggend in verband met zichtbaarheid van buitenaf en zichtlijnen binnen het landgoed, bijv. aan de Middenweg op het Land Mulder. Landgoed, dat openbaar toegankelijk moet zijn, is bedoeld voor bewoning, eventueel in combinatie met toeristisch-recreatieve functie, in de vorm van een restaurant of hotel. Gebouw moet geen kopie zijn en ook niet historiserend, maar juist modern.

- Ontwerpprijsvraag: ontwerp een nieuwe schuur met de Beemstermaat.

3D - oude erven, nieuwe erven + van nut en lust naar nut is lust

- Als een erf vernieuwt, gebeurt dat vaak met nieuwe schuren. Om de zichtlijnen op open landschap in stand te houden, moeten nieuwe schuren achter het huis geplaatst worden. Als erf verandert in woonfunctie, moet de stolp in goede staat gehouden worden. Daar moet belastingtechnisch iets voor geregeld worden.

- Stolp vormt het karakter van de Beemster. De bijgebouwen moeten een dezelfde uitstraling en hetzelfde formaat krijgen, afgestemd op functie, die ook anders kan worden. Karaktervorming naar toekomst toe.

3I - oude erven, nieuwe erven + naamgeving

- Stichting oprichten die de stolpen moet behouden en moet zorgen voor hergebruik voor bijv. ouderen en jongeren huisvesting of bedrijfsruimte. Alleen inpandig verbouwen, aan buitenkant blijft gevel intact. De naam bijzonderheid en nieuwe functie van zo'n boerderij weerspiegelen, bijv. kunstenaarsstolp. (Naambord zou ook kunnen verduidelijken dat het onderdeel is van het werelderfgoed.)

4A - woningbouw + het werelderfgoed

- Werelderfgoed moet niet bepalend zijn voor de nieuwe woningbouw. Dus niet historiserend met stolperettes, geen retro herenhuisjes, maar mooie dingen, vanuit Beemstergevoel. Mogen ook bekende Franse en Spaanse architecten zijn die nieuwe huizen ontwerpen. Niet geconcentreerd, maar liever op veel plekken een klein beetje.

- Geen lintbebouwing, fruitbomen op erven, molentochten behouden, geen hoogbouw. Verantwoord bouwen, bestaande stolpboerderijen hergebruiken als appartementen + beperkte bouw op inbrei-locaties.

- Grote zorgen over woningbouw en werelderfgoed. Waar kunnen onze kinderen in de toekomst betaalbaar in de Beemster wonen? Veryupping dreigt. Graag meer mogelijkheden om betaalbaar te wonen. Bijv. splitsen van boerderijen, oude arbeidershuizen.

- Geconcentreerde uitbreiding met betaalbare woningen voor jongeren in alle kernen, om te voorkomen dat ze wegtrekken. Geconcentreerde uitbreiding wil zeggen: aanvullend bouwen in kruizen waar al een buurtschap is, zodat open ruimte behouden blijft. Nieuwbouw in stijl van de Beemster, naar model van de stolp. Of hergebruik zoals het gebouw aan de Hobrederweg en Jisperweg waar nu appartementen in gebouwd worden.

4D - woningbouw + van nut en lust naar nut is lust

- Kleine woningen op schuurlocaties.
- Zelfvoorzienende permanente vakantiewoningen combineren met sociale huurwoningen, goeie bouw. Win-win situatie door inwoners van buurtschappen onderhoud aan groen te laten plegen. Zorgdragen voor eigen voorzieningen: zwembaden, golfbanen, het kan zo gek als je zelf wilt.

5B - natuurontwikkeling + bouwen om gezien te worden

- Bouw nieuwe natuur die gezien mag worden. Concentreer natuurontwikkeling langs slootkanten. Stimuleer de agrarische natuurvereniging met financiële middelen. Ondersteun de agrariër die zijn erf en land 'natuurlijk' beheert.
- Het groen om gebouwen heen moet niet verhullen, maar juist versterken en accenten leggen.

6H - recreatie en toerisme + van buiten komen zegen en vloek

- Bedenk een constructie om toeristen hier niet alleen doorheen te laten rijden, maar ze ook te laten stoppen, zodat ze hier geld uitgeven en wij er economisch nog van profiteren. Bijvoorbeeld door hotelboerderijen of het ombouwen van oude herenhuizen tot luthoven.
- Een tiental agrarische bedrijven stelt zich structureel per toerbeurt open voor toeristen, tegen een vergoeding. Ene week veeteelt, andere fruitteler. Daarbij seizoencamping (100-150 plaatsen) van april tot september, met tenten en caravans, dus niet iets permanents.
- Duurzame recreatiemogelijkheden, meer wandel en fietspaden, verhard en onverhard. Recreatiewoningen zorgen ook voor inkomsten in de Beemster. Zorgen voor een toeristische trekpleister, bijv. de Beemster in Madurodam.

7G - de uitstraling van het werelderfgoed + energie

- Voorstel voor vier energiepoten in Beemster:

1. windmolens met drie wieken (functioneel, over 30 jaar vindt iedereen ze mooi) plaatsen waar vroeger windmolens stonden, of op plek van bomen langs de dijk: nieuwe lijn en ritme in het landschap
2. brongas, uniek in Noord-Holland / Beemster. Kan ook als collectieve voorziening met een paar boederijen of woningen samen. Autarkisch (zelfvoorzienend), ook vanuit cultuurhistorie.
3. biogasinstallatie, alle vrijkomende groen en mest worden verbrand in de installatie
Gezien hoge olieprijs en ontwikkelingen in de landbouw is hier nieuw leven in geblazen. Moet ruimte voor komen in bestemmingsplan.
4. Koolzaadvelden, ook vanuit cultuurhistorie en esthetisch beeld

- Door eeuwen heen is de Beemster altijd betrokken geweest bij ontwikkelen van brandstof, bijv. brongas en turf. Kan ook in toekomst ontwikkeld worden, in vorm van "natuurlijke olie": koolzaadvelden en zonnebloemvelden. Geen windmolens, want dat is horizonvervuiling. Agrarische beleving en gebruik van de polder blijft in takt maar wordt uitgebreid met nieuwe gewassen. Koolzaadvelden bieden ook toeristisch een aantrekkelijk beeld. Voor zo'n veld is plaats langs A7. Er is dan wel dekking en beleid van de overheid nodig.

- Huizen verwarmen op aardwarmte, schuren met zonnepanelen, geen windmolens.

7H - de uitstraling van het werelderfgoed + van buiten komen zegen en vloek

- Cursus 'buitenwonen' voor nieuwkomers: er moet betere voorlichting komen aan mensen die hier willen komen wonen over wat wonen in het buitengebied wil zeggen.

8J - infrastructuur + gebruik je beperkingen

- Richt de omgeving van de A7 en N244 hetzelfde in als Ringdijk met waterberging en bomen, dus alsof het een dijk is. Lang de wegen wordt een hoge boezem aangelegd die weer wordt besloten door een dijk. Water en dijken geven ook ruimte voor natuurontwikkeling en recreatie. Het lelijke van de snelweg is er dan af, bomen zijn met name alternatief voor geluidsschermen. Automobilist kijkt tussen bomen door over maaiveld.

- Helofietfilters langs de A7 en N244 d.m.v. rietkragen:

kostenbesparing, waterberging, schoner.

- Campagne om rijgedrag te veranderen door het benoemen van rijgedrag. Met name gericht op beemsterjeugd en beemsterlandbouwers. I love sukkelen achter een trekker.

9J - voorzieningenniveau + gebruik je beperkingen

- Het feit dat het voorzieningenniveau afkalft biedt ruimte aan eigen initiatief zoals verkoop aan huis. Het vergroot ook de sociale betrokkenheid, je helpt elkaar als je iets nodig hebt van buiten.

- Aanleggen van een recreatieve ommetje dwars door het landschap heen. Een wandeling van driekwartier, met de hond. Vergt aanpassing in het landschap en medewerking van agrariër.

- Creëer voor de Beemster een 'hoorn des overvloeds', een centrale makkelijk te bereiken plek (winkel of markt), waar de verschillende agrarische producten van de Beemster verkocht worden. In plaats van op verschillende plekken zoals nu het geval is. Je kunt ook denken aan een abonnement op Beemsterproducten. Kan besteld worden via internet, waar dan ook meer over de achtergrond van producten te vinden is.

10 C - wat kan er weg + begrensde weidsheid

- Overregulering in het bestemmingsplan kan flexibeler. Totaalconcept van maakbaarheid kan ook weg, dat belemmert creativiteit. Er mag een zekere mate aan vrijheid gegeven worden aan natuurlijke loop der dingen. Gereguleerde vrijhaven: je wordt creatiever als je meer ruimte krijgt. Beemster is niet alleen bijzonder in landelijk gebied, maar ook in kernen, woningbouw moet vooral in en rond bestaande kernen i.v.m. behoud van weidsheid. Begrenzing door de dijk is ruggegraat van de beemster, dat moet je laten zien/koesteren in de inrichting. Er moet meer ruimte komen voor andere woonconcepten, bijv. ecowoonwijk. Laat meer ruimte aan de mens die er woont en leeft om zijn omgeving zelf in te vullen. Tot slot een pas op de plaats met het maken van plannen. Vrijkomende agrarische gebouwen kunnen herbestemd worden, maar niet alleen voor paarden. Het Beemsterwapen moet immers behouden blijven, daar mag geen paard in. Verantwoordelijkheid over water weg bij hoogheemraadschap en terug naar gemeente zodat je het democratisch kan regelen.

11 B - festival 2012 + bouwen om gezien te worden

- Festival is een kans om dingen die er al als idee liggen, ook uit te voeren. Dan kun je je krachten bundelen, ook financieel.

- Verfraaiing van tuinen en verfrissen van de hele Beemster. De historie komt weer boven water, wordt van zolder gehaald of nieuw gebouwd.

- Niet te veel terugkijken. In grove lijnen een aantal locaties binnen gemeente aangeven waaraan je de ontwikkeling van de Beemster kunt laten zien, ook de ontwikkeling naar de toekomst toe.

- Levend Karel en de kikkerkoning-spel, zodat bewoners en bezoekers van de Beemster zich bewust worden van het werelderfgoed en de rijkdom van de Beemster. Thema's voor het festival: wonen, werken, landschap en samenleving. Actief programma gericht op beleving. Een idee is bijvoorbeeld om een GPS systeem te ontwikkelen dat laat zien hoeveel meter onder NAP je rijdt.

11 E - festival 2012 + jutland principe

- Polderfeesten gebruiken ter promotie van streekeigen product, kunsten en diensten. Benutten van eigen talenten om de eigen identiteit te versterken en uit te stralen.

- Beemster is in 2012 het lusthof, waar life slow is. Bezoekers parkeren aan de rand van de beemster en stappen daar over op Beemster-eigen vervoer - paardentram, fiets.

11 F - festival 2012 + saamhorigheid

Festival zo kleinschalig mogelijk houden, in de zin dat iedere bewoner zijn eigen verantwoordelijkheid heeft en niet iets massaal - geen floriade. Natuurbeheer, water en landschap moeten het thema zijn. Parkeren buiten Beemster, lopend en fietsend de beemster in en beleven.

3. Ambities en fenomenen

Een overzicht van de ambities en fenomenen waarmee het spel *The making of* gespeeld wordt

In de eerste fase van het project bestudeerde het team de voorhanden zijnde rapporten, nota's, onderzoeken en de eerdere resultaten van dit project. Dit materiaal werd aangevuld met eigen onderzoek en (individuele) gesprekken met contactpersonen. Daarmee werden de toekomstige ontwikkelingen én de actuele cultuur van de Beemster in kaart gebracht. De toekomstige ontwikkelingen zijn verwoord als **ambities** en de eigen kwaliteiten van de Beemster zijn gevat in de **fenomenen**.

Ambities des Beemsters

Hieronder worden elf ruimtelijke ambities beschreven. De korte beschrijvingen worden steeds afgesloten met de opdracht die deel uitmaakt van de matrix tijdens het spel *The making of*.

1 - **water en waterbeheersing en de rol daarvan** - water speelt een essentiële rol in de Beemster, zonder de waterbeheersing bestond de Beemster niet. Tot 1855 was de Beemster niet eens een gemeente, maar werd de polder bestuurd door het waterschap. Tegenwoordig zien we die waterbeheersing, het vernuft en de noodzaak daarvan als iets vanzelfsprekends, de essentiële rol van het water is in de polder niet of nauwelijks zichtbaar. Zorg er voor dat het water, de beheersing daarvan in al haar belangrijkheid en vernuft een grotere rol gaat spelen in het landschap van de Beemster. Denk daarbij aan opgaven rondom: * de waterberging * de peilniveaus * het dempen van sloten * de rol van het waterschap * het reconstrueren van een molengang.

2 - **Brussel en de veranderende bedrijvigheid landbouw** - door schaalvergroting en veranderende bedrijfsvoering wordt het aanzien van de Beemster snel anders. Bepalende spelers daarbinnen zijn de recreatie, de wereldmarkt en Brussel. Veel boeren staan voor de keuze * om grond te verkopen omdat het boeren op de huidige oppervlakte niet meer loont, * om grond te kopen om weer tot een rendabele bedrijfsomvang te komen, * of om op het bestaande bezit iets geheel anders te gaan ondernemen. Denk daarbij aan het vervangen van landbouwgewassen door golfterreinen en het verdringen van koeien door paarden. Ontwikkel een visie voor de Beemster om met deze ingrijpende veranderingen om te gaan.

3 - **oude erven nieuwe erven** - door schaalvergroting en veranderende bedrijfsvoering verandert ook het gebruik van boerderijen en erven. Oude boerderijen met schuren komen vrij en er ontstaan nieuwe grote schuren in het landschap. Doe een voorstel voor de herinrichting van de oude erven, die hun agrarische functie kwijt raken en een voorstel voor de

typologie van de nieuwe schuren, hun architectuur en hun inpassing in het landschap.

4 - **woningbouw** - hoewel het belangrijkste streven is om het Beemsterse landschap open te houden moeten er toch de nodige woningen worden gebouwd. Dat kan op verschillende manieren: geconcentreerd in de dorpen, in lintbebouwing (door verdichting van bestaande linten of het opzetten van nieuwe linten), door het bouwen in Zuidoostbeemster, door verandering van oude boerenerven of door op de plattegrond van de verdwenen buitenplaatsen appartementencomplexen te bouwen. bijvoorbeeld. Maak een plan voor woningbouw in de Beemster en besteedt daarbij ook aandacht aan hoe de huizen er uit moeten zien: goedkoop en efficiënt, historiserend of zorgvuldig actueel?

5 - **natuur** - De polder was van begin af aan een plek voor nut en lust en daarmee buitengewoon gecultiveerd. Ook de natuurontwikkeling vond plaats op een gecultiveerde wijze vooral ter bevordering van de lust. Tegenwoordig streven we niet enkel meer naar een volledig gecultiveerde natuur maar pogen we natuurlijke dynamieken weer op gang te brengen. In ons huidige besef draagt natuurontwikkeling bij aan lust én nut. Hoe en waar kan in de Beemster natuur worden gecreëerd, waarom die natuur en waarom daar?

6 - **toerisme** - het aanwijzen tot werelderfgoed heeft de verwachtingen rond toeristische vermarkting van de Beemster een flinke impuls gegeven. Voor welke groep toeristen (dus niet het recreatieve gebruik) kan de Beemster interessant zijn. Voorbeeld: maak een programma voor een groep Chinezen die 2 uur in de Beemster doorbrengen op hun doorreis van Amsterdam via de Zaanse Schans naar Berlijn.

7 - **uitstraling** - het uitdragen van het werelderfgoed lijkt vooral een taak van de overheid. De bestaande VVV die gedragen werd door vrijwilligers is opgeheven voor een veel ambitieuzer informatiecentrum. Hoe kan het erfgoed iets van alle Beemsterlingen worden?

8 - **infrastructuur** - de grootste aanslag op de kwaliteiten van het werelderfgoed worden niet bewust maar onbewust gepleegd, zoals door de (noodzakelijke) ingrepen voor verkeersremming of de verlichting langs de doorgaande wegen. Zo zijn de rotondes, die in de Noordbeemster net naast de karakteristieke kruispunten zijn aangelegd, een aantasting van de kernkwaliteiten van de polder, het systeem van vierkanten. Doe een voorstel om deze verkeersremming en verkeersveiligheid te bereiken op een eigen Beemsterse wijze.

9 - **voorzieningsniveau** - niet alleen in de landbouw maar ook in de voorzieningen slaat de schaalvergroting toe. Scholen worden voor de efficiëntie samengevoegd en verdwijnen dan uit de kleine plaatsen. Ook de detailhandel

heeft eronder te lijden dat mensen met de auto groot gaan inkopen daar waar het het goedkoopst is en de lokale voorzieningen slechts sporadisch gebruiken. Aan de andere kant is er een ontwikkeling gaande waarbij boerderijen kleinschalig eigen producten aan huis verkopen. Stel een visie voor de Beemster op rond deze ontwikkelingen.

10 - **wat kan er weg** - de Beemster is een keurige polder en kent nauwelijks rafelranden. In haar keurigheid vertoont de polder hier en daar zelfs trekjes van overgereguleerdheid. Terwijl juist in de rafelranden, in de maatschappelijke, ruimtelijke marge, het experiment ontstaat en zaken worden uitgevonden die later door iedereen worden omarmd. Stel aan de ene kant vast wat er weg kan, wat te veel is of misstaat, en aan de andere kant waar er ruimte kan worden gecreëerd voor het experiment.

11 - **festival 2012** - de viering van Beemster 375 jaar in 1987 markeerde onder andere het begin van veel aandacht voor tuinieren in de polder. 2012 is nog 7 jaar weg en dat betekent dat dit het moment is waarop nog ruimtelijk ambitieuze plannen kunnen worden opgesteld voor dat moment. Als de polder in 2012 tip-top in orde moet zijn, ruimtelijk helemaal geactualiseerd met veel respect voor de cultuurhistorie, wat zijn dan de belangrijkste programmapunten voor het 400-jarig bestaan van de polder? Denk dan niet alleen aan festiviteiten of ruimtelijke ingrepen maar doe ook een voorstel voor de organisatie en het proces van realisatie in de Beemster

Fenomenen des Beemsters

Hieronder worden tien fenomenen beschreven. De korte beschrijvingen worden steeds afgesloten met de opdracht die deel uitmaakt van de matrix tijdens het spel *The making of*.

1 - **het werelderfgoed** - de vierkanten, de geometrie en de rol van klassieke ordening op verschillende schalen zijn niet alleen terug te lezen in het sloten- en wegenpatroon en de verkaveling (kaart 1612), maar ook in de stolpboerderij en de luthoven. Het principe achter het werelderfgoed is op verschillende schaalniveaus doorgevoerd. Als je dit ontwerpen door de schalen heen vat in harde regels, kun je een zogenaamde Beemster Bouwdoos ontwikkelen die op allerlei terreinen toepasbaar is. Opdracht: vervul je ambitie met behulp van de Beemster Bouwdoos

2 - **bouwen om gezien te worden** - veel van de gebouwen die we nu waarderen waren niet alleen praktisch, maar werden ook met het oog op schoonheid ontworpen. De stolpboerderij is feitelijk een 17e eeuwse catalogustype maar werd in de Beemster verbijzonderd door een grachtengordelgevel. Nu telt bij de keuze van het gebouw vaak enkel het geld en het praktische nut. De enige inspanning vanuit het oogpunt van schoonheid is de groenstrook om het gebouw heen die uiteindelijk het

gebouw aan het zicht moet onttrekken. Opdracht: bekijk je ambitie niet vanuit een strikte scheiding tussen wat moet gebeuren en wat mooi is maar vervul je ambitie op een zorgvuldige, bijzondere wijze en zorg er voor dat de resultaten gezien mogen worden.

3 - **begrensd weidsheid** - het bijzondere van de Beemster is de open horizon waardoor een weidse blik ontstaat, die tegelijkertijd door de dijk wordt begrensd. Opdracht: bekijk je ambitie vanuit het perspectief van de begrensd weidsheid.

4 - **van 'nut en lust' naar 'lust=nut'** - de Beemster combineert van oudsher een recreatief met een productiedoel. De laatste ontwikkelingen maken echter zichtbaar dat deze dingen steeds meer in elkaar gaan schuiven. De productie is de recreatie geworden, oftewel de lust is het nut. Opdracht: vervul je ambitie vanuit de gedachte dat de recreatie het economisch nut van de polder is.

5 - **het Jutland-principe** - als je een kaart van Europa tekent die niet gebaseerd is op afstanden maar op snelheid dan ligt Londen heel dicht bij Parijs en is Jutland in Denemarken flink gegroeid. Lange tijd hebben we dit als sneu beschouwd en plannen gemaakt om ook de perifere gebieden op te stoten in de vaart der volkeren. Inmiddels blijkt Jutland een van de meest welvarende gebieden van Europa, juist door een intensief regionaal beleid dat zich richt op een evenwichtig gebruik van regionale waarden voor economische ontwikkeling, zoals natuur, ruimte voor recreatie en landbouw voor hoogwaardige voedselverwerking. Als tegenbeweging tegen de globalisering en de daaruit voortvloeiende schaalvergroting kun je er voor kiezen om het landschap niet op te offeren aan de snelheid maar je te specialiseren in traagheid. Opdracht: denk bij het vervullen van je ambitie niet aan snel-snel-snelst, Brusselse subsidies en de wereldhandel, maar kijk enkel naar de regionale mogelijkheden en zet traagheid in als strategie.

6 - **saamhorigheid en gemeenschapsgevoel** - Beemsterlingen vertonen een sterke neiging tot vereniging. Werd deze vroeger veroorzaakt door een concrete wederzijdse afhankelijkheid, men had voor de bedrijfsvoering immers regelmatig elkaars hulp nodig, tegenwoordig kan iedereen zichzelf bedruipen en is saamhorigheid afhankelijk van de behoefte aan een gemeenschapsgevoel. Hoewel dit gevoel in de Beemster nog sterk aanwezig is en ook tot veel verenigingszin leidt, is de saamhorigheid door het ontbreken van de praktische aanleidingen hiervoor wel kwetsbaar geworden. Opdracht: beschouw de saamhorigheid niet als een gegeven maar als een resultaat van een wederzijdse afhankelijkheid. Stimuleer in het vervullen van je opdracht de saamhorigheid door zorg te dragen voor een concrete wederzijdse afhankelijkheid.

7 - **energie** - windenergie was en bleef lang nodig om de polder droog te malen. Maar ook in de stolpboerderij speelde energie een rol. De hooimijt, het centrale punt van het gebouw, broeide in de winter de aangrenzende schuren warm. Lang is ook in de polder door particulieren brongas gewonnen. Opdracht: denk bij het vervullen van je ambitie aan de energie die dat kost en op welke wijze je die uit de polder zelf zou kunnen betrekken.

8 - **van buiten komen zegen en vloek** - het predikaat werelderfgoed is niet door Beemsterlingen aangevraagd maar door de Staat der Nederlanden en vervolgens door de UNESCO toegekend. Het bevestigt het gevoel van trots en bijzonderheid die de Beemsterlingen al lang bij hun polder voelen, maar confronteert ze tevens met van buiten opgelegde beperkingen voor ontwikkelingen. Ook de import Beemsterlingen, oftewel buitenpoorters, betekenen zowel vernieuwing als conservatisme voor de polder. Ze genereren veel waardering voor de eigen Beemsterse kwaliteiten en houden in onbruik geraakte maar beeldbepalende gebouwen in stand, maar verhinderen, in hun zoektocht naar de idylle van de landelijkheid, tevens de veranderingen en daarmee de actualisering daarvan. Opdracht: zorg bij het vervullen van je ambitie ervoor dat de wensen van binnen de waardering van buiten blijven krijgen.

9 - **zichtbaar/onzichtbaar** - De alom aanwezige sloten betekenden een groot gevaar voor de Beemsterse kinderen. Ze werden bewust gemaakt van dat gevaar door de dreiging van de bullebak die zich schuilhield in het water en je greep als je te dicht bij kwam. Hiermee werd een ongreepbaar fenomeen gepersonifieerd, oftewel kreeg een gezicht. Inmiddels gaan kinderen al vroeg op zwemles en rijdt de bullebak veel te hard op de kaarsrechte polderwegen en grijpt zo de kindertjes. Het verkeer kent echter geen gepersonifieerde boeman, iedereen rijdt immers auto en is daarmee een potentiële zichtbare bullebak. Leeghwater heette oorspronkelijk enkel Jan Adriaenszoon. Later voegde hij Leeghwater toe aan zijn naam en verpersoonlijkte daarmee het droogleggen van de polder. Hij nam een identiteit aan die hem eeuwen later nog met de droogmakerij verbond. Opdracht: geef je ambitie een bewuste en sterke identiteit en uitstraling door onder andere naamgeving mee.

10 - **identiteit ontstaat vanuit het optimaliseren van je beperkingen** - tegen de koude voeten in de kerk hadden de kerkgangers voorheen kleine stoofjes die nog steeds een trots erfgoed vormen in de stoofjeskamer van de kerk. Nu legt de kerk vloerverwarming aan waardoor niemand meer koude voeten heeft, maar er ook geen nieuw erfgoed is ontstaan. We denken bij de zichtbaarheid van de Hollandse strijd tegen het water ook aan oude windmolens en niet aan de elektrische gemalen die de polder nu drooghouden. In nieuwe woonwijken in andere

polders wordt noodzakelijkerwijs het water nog steeds bestreden en vervolgens op volstrekt illustratieve wijze voor de identiteit van het gebied gebruikt, bijvoorbeeld in vuurtorenwoningen. Opdracht: denk bij het vervullen van je ambitie niet aan het oplossen van de vraag en vervolgens aan de uitstraling daarvan, maar beschouw de problemen en de beperkingen van het vervullen van je ambitie als dé mogelijkheid voor verbijzondering.